

Utvärdering av projektet ”Utökat ungdomsstöd”

”Jag tänker att det är bra för mig
att få någonstans att bo
där jag kan få lugn och ro”

Inledning

Det länsstyrelsefinansierade projektet ”utökat ungdomsstöd” har pågått sedan 1/1 2008 och avslutades 31/12 2009 för att ingå i ordinarie verksamhet. Syftet med projektet har varit att hjälpa gymnasieungdomar med problematiska hemförhållanden – exempelvis missbrukande eller psykiskt störda föräldrar – att fullfölja sina studier och motverka en negativ utveckling. Insatsen har bestått av ett eget boende, främst i så kallade träningslägenheter som förmedlats via bostadsförmedlingen men även boende vid Stiftelsen Hotellhem har förekommit samt, sedan sommaren 2009, möjlighet att bo i ett nedlagt gruppboende. Under tiden ungdomarna ingår i projektet har de försörjningsstöd. Utöver själva boendet har ungdomarna fått stöd av en ungdomscoach. 18 ungdomar har aktualiserats för insatsen under projektperioden.

Projektet har utvärderats genom en enkät riktad till ungdomarna samt genom en intervju med ungdomscoachen. Syftet med enkäten har varit att få projektets målgrupp – ungdomarnas – syn på insatsen. Utöver den brukarorienterade enkäten har ungdomscoachen intervjuats för att på så sätt få en beskrivning av stödarbetets innehåll.

Enkäten har lämnats till ungdomarna efter ett år, alternativt efter avslutad kontakt. Frågorna omfattade dels själva boendet och dels stödet från ungdomscoachen. Enkäten innehåller både öppna och fastställda svarsalternativ. Genom de öppna svarsalternativen kan ungdomarna själva formulera sina tankar om insatsen.

Enkäten har delats ut till 11 ungdomar och 10 har svarat (en person har svarat två gånger, dels efter ett år och dels vid flytten vid ett senare tillfälle – båda enkäterna ingår i svarsunderlaget). Sju ungdomar erhöll ej enkäten av följande skäl: för två ungdomar avbröts insatsen alternativt övergick till annan verksamhet och för resterande fem har det gått alltför kort tid sedan de aktualiserades för projektet. I några fall förekommer så kallat internbortfall, d v s att alla frågor inte alltid besvarats.

Utvärderingsrapporten inleds med en presentation av insatsen ”utökat ungdomsstöd” utifrån intervjun med ungdomscoachen. Därefter redovisas enkätsvaren. Rapporten avslutas med en sammanfattande diskussion.

Vad är ”utökat ungdomsstöd”?

”Utökat ungdomsstöd” är en ny form av stödinsats inom Hägersten/Liljeholmens stadsdelsförvaltning. Hur kan den då beskrivas? Det framkommer såväl i intervjun med ungdomscoachen som i brukarenkäten att utökat ungdomsstöd, förutom själva boendet, innefattar såväl *praktiskt* som *vägledande* och *emotionellt* stöd.

Ett praktiskt, vägledande och emotionellt stöd.

När den unge flyttar till eget boende, ofta från en kaotisk situation, är det en rad praktiska och administrativa frågor som aktualiseras. Ungdomscoachens uppgift blir då att hjälpa den unge med allt som krävs för att det ska fungera. Det kan röra sig om att införskaffa en basutrustning till lägenheten, att ansöka om försörjningsstöd, att ordna bankkonto och lära sig betala räkningar, fylla i blanketter, ordna hemförsäkring, storhandla etc etc. Stödet kan även handla om att ungdomarna behöver handfast hjälp med att komma iväg till skolan. Det handlar i korthet om stöd i att lära sig att bo ensam och klara sig själv.

Eftersom projektet har skolan i fokus, utgör en stor del av stödet skolrelaterade frågor. Dels gäller det ungdomscoachens samarbete med skolorna, att vara med på utvecklingssamtal och hitta gemensamma strategier tillsammans med den unge för att skolgången ska fungera. Dels att motivera och hjälpa den unge att ta sig iväg.

Ungdomscoachen: Det är ingen lätt match att få dem gå iväg till skolan. Helt plötsligt är det ingen som har koll på att de går iväg, de ligger själva där på morgonen, klockan ringer, det är väldigt lätt att lägga sig på andra sidan och somna om igen. Alla har ju inte det här drivet.

Ungdomscoachen berättar att hon när det behövs har skickat sms varje morgon under en period för att hjälpa någon att komma upp och ta sig i väg till skolan.

Ungdomscoachen: De vill ju gärna lyckas, de här ungdomarna. Eftersom inte deras föräldrar har lyckats, de kanske har en bror som inte har lyckats... de har ofta stora krav på sig att lyckas.

En del av stödet har också inneburit att göra nätverkskartor, att se om det finns någon utanför den omedelbara familjen som är betydelsefull.

Ungdomscoachen: Det gäller att försöka få ungdomen att förstå att de har de föräldrar de har. Att det är som det är och att man får bygga nätverk på annat sätt – med kompisar eller någon annan viktig människa. (...) Det kanske kan vara pappas nya fru som man inte har så mycket konflikter med. Henne kanske man kan fika med på stan´ även om man inte vill komma hem och träffa pappa så mycket.

Stödet handlar om att ”visa att man finns där”, menar ungdomscoachen.

Ungdomscoachen: Jag hugger in och jobbar där jag behövs just då. De är ganska svikna av vuxna, föräldrar som lovat saker som aldrig håller. De känner sig ganska svikna och övergivna tror jag. Jag har nog kunnat visa att vuxenvärlden inte alltid ser ut så. Det har varit viktigt för mig att visa att jag är en vuxen man kan lita på. Jag bokar aldrig av någonting. Våldigt väldigt sällan. Har de ringt till mig, så ringer jag alltid direkt även om jag bara kan prata två minuter. Jag försöker vara jättenoga med att återkoppla snabbt. Ofta så svarar jag alltid när de ringer. Det är en medveten strategi.

När ska stödet komma in?

En viktig erfarenhet från projektiden gäller tidsordningen avseende boendet och stödet. Det är ingen god idé, menar ungdomscoachen, att den unge flyttar in i en lägenhet det första han eller hon gör. Det är väsentligt att ungdomscoachen och den unge har möjlighet att först bygga en relation.

Ungdomscoachen: Det är jättesvårt att vara bestämd och tala om vilka regler som gäller när man bor i egen lägenhet och söker försörjningsstöd etc, om man inte har någon relation. Det ideala är att man haft kontakt ett halvår innan. Medan de valsar runt hos kompisar eller liknande har man en annan uppgift; att hjälpa dem att stå ut tills träningslägenheten dyker upp. Man kommer in som en mycket positiv vuxen som ska hjälpa dem med någonstans att bo. Då går vi och fikar, kanske var fjortonde dag, inte så ofta, för att kolla läget, var har du bott, hur det har funkant... det är då man lär känna varandra och det är så mycket enklare då när de sen ska flytta in.

I de flesta fall har det varit så som ungdomscoachen beskriver; först lär man känna varandra, sedan kommer flytten till det egna boendet. När så inte har varit fallet har det fungerat sämre – något att dra lärdom ifrån, menar ungdomscoachen.

Svårigheter

Det allra svåraste i jobbet, menar ungdomscoachen, har varit att få till stånd ett fungerande samarbete kring försörjningsstödet.

Ungdomscoachen: Så länge ungdomarna gått i skolan har det fungerat bra; de har närvaro i skolan och de gör det de ska. Men när de hoppar av skolan och ska börja på jobbtorget kör det nästan alltid ihop sig. (...) De här ungdomarna har andra problem, annars skulle de inte vara här, vilket gör att de kanske inte klarar att gå iväg till jobbtorget varje dag till en början. Och de kanske behöver längre tid på sig för att söka jobb. De kanske inte "är där" ännu. De kanske behöver öva ännu mer på att skriva CV och där blir det ett glapp.

Det behövs större flexibilitet, menar ungdomscoachen, i förhållande till de här ungdomarna som har speciella behov. De är inte "vem som helst." Problemet handlar bland annat om att det finns två handlingsplaner vad gäller ungdomen ifråga som ibland kan vara motstridiga. Dels formulerar socialsekreterarna vid ungdomsenheten sin handlingsplan över vad som skall gälla och dels socialsekreterarna vid försörjningsstödenheten.

Ungdomscoachen: Om de inte går till jobbtorget varje dag, får de avdrag på försörjningsstödet, så kan de inte betala sin hyra och så kommer de efter med den och så ska vi överklaga beslutet och så... det blir en jättejättegrej och sen är de efter... och så lånar de pengar och så är de inne i en ond cirkel och sedan blir det bara pannkaka av alltihop.

Att på ett smidigt sätt få den ekonomiska delen av stödet att fungera tycks angeläget inför att projektet permanentas.

Ungdomarnas syn på boendet och stödet

Positiva erfarenheter av boendet

När ungdomarna tillfrågas om vad som varit *positivt med flytten till eget boende* kan deras svar sammanfattas i följande nyckelmeningar:

- Att få fokusera på sig själv, att få möjlighet att koncentrera sig på skolan alternativt att söka arbete.
- Att slippa ifrån en jobbig situation och att ha en dörr att stänga.
- Ökad självständighet, trivsel och stabilitet.

Så här lyder svaren med ungdomarnas egna ord:

- Mycket positivt att få känna på hur det är att klara sig själv. Fokusera på sig själv.
- Att jag slapp bo kvar hemma hos pappa och att jag har en egen dörr att stänga.
- Jag fick en fast plats att gå till och sova på vilket gjorde det möjligt för mig att koncentrera mig på att söka jobb.
- Närmare kompisar.
- Lärt mig hur det är att bo själv och ta ansvar och lärt mig att betala räkningar själv.
- Att jag haft någonstans att bo. Att jag kommit ifrån mina föräldrars missbruk.
- Att jag lärt mig att bli mer självständig.
- Det positiva är att jag trivs mycket bättre.
- Att jag slapp alla konflikter hemma och fick vara för mig själv.
- Att jag fått lite lugn och ro och kunnat fokusera mer på skolan. Jag har fått börja om på nytt och blivit stabilare.
- Jag tänker att det är bra för mig att få någonstans att bo där jag kan få lugn och ro.

Negativa erfarenheter

När det gäller huruvida det finns något som *inte varit bra med boendet* är det främst *ensamheten* som ungdomarna tar upp. Någon påpekar i det sammanhanget att om han eller hon fått ha sitt husdjur skulle det ha blivit mindre ensamt och tråkigt.

Så här svarar några ungdomar på frågan om det finns något som inte varit bra med boendet:

- Att jag inte får ha min katt/hund, det gör det ensamt och tråkigt.
- Kändes lite ensamt ibland.
- Ensamheten i början.
- Att man kan känna sig lite ensam ibland.
- Ensamt.

- Jag hade till en början varken möbler eller pengar till att köpa möbler eller kastruller och liknande vilket gjorde det svårt att spara de få pengar som jag hade eftersom jag var tvungen att köpa färdigmat som är väldigt dyrt.
- Liten lägenhet. Skulle velat ha balkong.
- Att jag måste flytta härifrån.
- Jag är supernöjd! Självklart var det kanske lite ensamt i början men sen när man lärt sig är det bara skönt!

Ett par av ungdomarna menar att det inte finns några negativa aspekter när det gäller boendet överhuvudtaget.

På frågan om det skulle *varit bättre med någon annan typ av boende* svarar två ungdomar ”ja”:

- En träningslägenhet hade varit bättre, eller i alla fall ett boende med frys så man kan spara mat.
- Ja, innan jag flyttade till träningslägenhet. Ett boende där personal finns, men annars är det lugnt.

I båda uttalandena kan man uttolka ett behov av att ha mer personal omkring sig, åtminstone under en period. I övrigt anser ingen av de resterande nio ungdomarna att det skulle varit bättre med någon annan typ av boende.

Tillräckligt med stöd?

När ungdomarna tillfrågas om de *fått tillräckligt med stöd* från ungdomscoachen ser svaren ut enligt följande:

- Ja, alltid = 10 svar
- Ja, ibland = 1 svar
- Nej, sällan = 0 svar
- Nej, aldrig = 0 svar

Alla tillfrågade ungdomar, utom en, menar att de *alltid* fått det stöd som de behöver av ungdomscoachen och en person menar att han/hon fått tillräckligt med stöd *ibland*.

Vad består stödet i?

När ungdomarna ska beskriva det stöd och den hjälp de fått av ungdomscoachen kan det, i enlighet med ungdomscoachens beskrivning, sammanfattas i praktiskt, vägledande samt emotionellt

stöd. Frågan i enkäten lyder: *Om du tycker att du fått stöd och hjälp av Cathrin, kan du beskriva på vilket sätt?*

Ett par av ungdomarna beskriver att de fått hjälp med ”allt”.

- Allt jag behövt hjälp med.
- Med allting.

En person anser sig ha fått den hjälp han eller hon hade tänkt sig:

- Jag har fått den hjälpen som jag förväntat mig.

Det *praktiska och vägledande stödet* beskriver några av ungdomarna i följande termer:

- Hjälp med myndigheter och papper. Att förstå svenska, möbler, banker, skola.
- Jag har fått hjälp med praktiska saker såsom att fylla i papper och söka bidrag och bostad och liknande.
- Allt det praktiska som ansökningar och annat pappersfix. Jag tycker även att hon har varit ett stöd när det varit lite jobbigt!

Att ungdomarna även har fått *emotionellt stöd* kan beskrivas med hjälp av följande citat:

- Hon har hjälpt mig att ta tag i saker och hjälpt mig när jag behöver något eller undrat om något. Peppat mig när jag varit nere, känner att hon har varit mycket till hjälp.
- Genom att ses, komma ut ur lägenheten.
- Peppat mig när det gäller jobbet. Fått mig på bättre humör när jag mått dåligt. Varit ett jättebra stöd.

Ytterligare något som framhålls av ungdomarna är att stödet har innefattat hög grad av självbestämmande och varit anpassat efter den individ man är.

- Jag har fått stöd i det jag velat. Jag har själv fått bestämma och det känns bra!
- Hon har stöttat mig och hjälpt mig med det jag har velat haft hjälp med.

Ingen av ungdomarna har skrivit att de saknat något vad gäller stödet från ungdomscoachen.

Har situationen förändrats – blivit bättre eller sämre?

På frågan om situationen förändrats sedan ungdomarna fick kontakt med ungdomscoachen svarar man på följande sätt:

Ja, stor förändring till det bättre	7 svar
Ja, liten förändring till det bättre	1 svar
Nej, ingen förändring	0 svar
Det har blivit sämre	0 svar
Det behövdes ingen förändring	2 svar
Vet ej	1 svar

De flesta, sju personer, menar att stödet lett till en stor förändring av positivt slag, medan en person har angivit att stödet lett till en liten förändring till det bättre. Två av ungdomarna menar att situationen inte behövde förändras, något som i detta sammanhang blir något svårtolkat.

Projektets grundidé bygger på idén att insatsen är ett stöd för att klara skolan. För de sex ungdomar som fortfarande går i skolan när de svarar på enkäten menar så gott som samtliga (fem), att boendet och stödet varit till hjälp för dem för att fullfölja skolan (en har inte svarat).

Ungdomarna får sedan frågan: *Om något varit till hjälp, kan du beskriva på vilket sätt?* De flesta svarar att de fått lugn och ro så att de kan koncentrera sig på skolan och skolarbetet.

- Lugn och ro att plugga. Fokus på mig själv.
- Även om det känns ensamt ibland så är det ingen som stör, jag sover utan några störningar omkring mig.
- Bättre koncentration

De som inte går kvar i skolan har slutat av två skäl. Antingen har de redan tagit studenten när de fyller i enkäten (en person) eller så har de avbrutit studierna (fyra personer). Kan de då ange något som skulle ha varit till hjälp för att gå kvar? En person menar att om han/hon fått bo kvar närmare skolan skulle detta ha hjälpt. En annan att det skulle ha hjälpt att ha påbörjat en yrkesutbildning. En tredje skriver:

- Att alla som går i skolan slutar vara elaka mot mig.

Den fjärde personen, slutligen, menar att hon inte hade den rätta viljan att fortsätta skolan:

- Nej, jag hade inte viljan. Jag och Cathrin försökte med allt. Hon ringde varje morgon i två veckor och väckte mig.

Sammanfattande diskussion

Målsättningen med projektet är formulerat på följande sätt: Ungdomarna ska klara sin skolgång och vara väl förberedda för ett självständigt vuxenliv. Utvärderingen visar att sex ungdomar har fullföljt sina studier eller fortfarande studerar, medan fyra ungdomar inte har fullföljt sin skolgång. Huruvida projektet medverkat till att ungdomarna står bättre rustade inför ett självständigt vuxenliv, är kanske något som framtiden får utvisa men flera av ungdomarna har också beskrivit just detta, att insatsen lett till ökad självständighet och stabilitet.

”Utökat ungdomsstöd” innebär ett praktiskt, vägledande och emotionellt stöd. Ungdomarnas uppfattning om utökat ungdomsstöd kan summeras på följande sätt:

Samtliga har positiva erfarenheter av projektet. Det formuleras i termer av att få möjlighet att koncentrera sig, att slippa ifrån en påfrestande situation och att få vara ifred. Vidare upplever ungdomarna att de nått ökad självständighet, ökad trivsel och ökad stabilitet. När det gäller *negativa erfarenheter* är det främst ensamheten som ungdomarna tagit upp. Alla ungdomarna utom en anser att de alltid fått tillräckligt med stöd från ungdomscoachen. De flesta, sju personer, menar att stödet lett till en stor förändring av positivt slag, medan en person har angivit att stödet lett till en liten förändring till det bättre. Två av ungdomarna menar att situationen inte behövde förändras, något som i detta sammanhang blir något svårtolkat.

Målsättningen för projektet är att ungdomarna ska få bättre förutsättningar att klara skolan och förberedas för ett självständigt vuxenliv, vilket även innebär att stävja en negativ utveckling. Flera av ungdomarna har dock inte fullföljt gymnasiet. Kan man då säga att projektet var ett misslyckande när det gäller dessa ungdomar? För att svara uttömmande på den frågan skulle en mer ingående undersökning krävas. Samtliga, även de som inte fullföljt skolan, anser sig dock ha positiva erfarenheter av projektet.

Huruvida stödinsatsen ska betraktas som misslyckad när det gäller de som hoppat av skolan är således inte möjligt att svara på utifrån den här utvärderingen. Projektet hade dock även som målsättning att stävja en negativ utveckling. Inom ramen för utvärderingen finns ett exempel på ett livsöde som inte kommit att uppfylla de dubbla målsättningarna

med projektet men där man ändå kan fråga sig om det inte är ett ”lyckat fall”.

Ungdomscoachen: En av de här tjejerna gick det jättebra för när hon slutade skolan. Hon misslyckades hela tiden i skolan, inte ens på praktiken gick det bra, levde i en stor lögn. När hon hoppade av skolan och började ett jobb började hon sova på nätterna och... hon blev en helt annan tjej. Ibland kan man faktiskt få lov att stötta de i det också, att hoppa av skolan. Med henne var det så. Jag stöttade henne. Jag tänkte hon fixar inte fler misslyckanden. Hon är inte där. Hon kanske ska gå i skolan men hon ska inte göra det nu. Och nu har hon börjat på komvux.

Sammanfattningsvis kan sägas att det inte bara är väsentligt att se till vad som händer i förhållande till målsättningen med en stödsats utan även att värdera vad som händer istället; i detta fall en annan studieform vid ett senare tillfälle, utanför projektiden.

En viktig erfarenhet från projektiden gäller tidsordningen avseende boendet och stödet från ungdomscoachen. Det är ingen god idé, menar ungdomscoachen, att den unge flyttar in i en lägenhet det första han eller hon gör. Det är väsentligt att ungdomscoachen och den unge har möjlighet att först bygga en relation. I de flesta fall har det varit så som ungdomscoachen beskriver; först lär man känna varandra, sedan kommer flytten till det egna boendet. När så inte har varit fallet har det fungerat sämre.

Slutligen är det angeläget att få den ekonomiska delen av stödet att fungera smidigt och stödjande.